

Handläggare: Ulf Lindahl
Region Ytterstad
Park- och gatubyrån
Tel: 508 260 24
ulf.lindahl@gfk.stockholm.se

2001-03-06

Dnr 331-156/01, 331-157/01

Till
Gatu- och fastighetsnämnden

**Remiss av motionerna om "Häst i skötseln av stadens grönområden"
samt om "Betande djur i skötseln av stadens grönområden" nr 12
resp 13 av Viviann Gunnarsson (mp)**

FÖRSLAG TILL BESLUT

1. Gatu- och fastighetsnämnden beslutar att som svar på motionen till kommunstyrelsen överlämna och åberopa detta tjänsteutlåtande
2. Gatu- och fastighetsnämnden beslutar att delge stadsdelsnämnderna Bromma, Enskede-Årsta samt Vantör besluten

Olle Zetterberg

Solveig Svedgård

Ingvar Nordin

SAMMANFATTNING

I två motioner föreslår Viviann Gunnarsson (mp) att betande djur, ex.vis får används i Stockholms grönområden samt att hästar används som attraktion i parkverksamheten. Motionären pekar bl.a. på den stora pedagogiska och sociala roll som djuren har för framför allt barn.

Stockholm har 50-årig erfarenhet och tradition av fårbeta i stadens grönområden. Redan 1939 införskaffade staden de första fåren som till att börja med betade i Hagaparken. Sedemera har fåren betat på Ladugårdsgärdet, Kyrksjölöten och Judarängen i Bromma samt på Järva friområde. 1989 slaktades alla djuren och verksamheten upphörde.

Under förutsättning att tillsyn av fåren kan ordnas på ett betryggande sätt,

ser kontoret positivt på får som landskapsvårdare kanske framför allt i befintliga och planerade naturreservat men också i andra lämpliga grönområden. Får uppfattas inte som farliga vilket gör att betesarealerna blir tillgängliga för människor. Kontoret är berett att med sin erfarenhet och sina kontakter bistå stadsdelsförvaltningarna i frågan och därutöver utreda lämpliga betesområden.

När det gäller hästar i parkverksamheten är kontoret mer tveksamt. Hästar kräver ett helt annat handhavande än får och kan sannolikt inte ges den kontinuitet i verksamheten som vore önskvärd. Däremot kan givetvis hästen bli en attraktion vid speciella tillfällen eller i speciella uppgifter. Det är stadsdelsnämnderna som bäst kan bedöma hur hästar skulle kunna användas i parkverksamheten och bli en tillgång för barn och ungdom.

UTLÅTANDE

Motionerna

Motionären föreslår i två motioner nr 12 och 13 att djur skall användas i parkskötseln. I motionerna framhålls förutom djurens landskapsvårdande funktion även djurens stora pedagogiska och sociala betydelse

”Kungens får” - historik

”Innan vår tidräkning börjat de bibliska herdarna vaktade hjorden.

Herdarna skvatt av förfäran när de förnam de profetiska orden.

Ännu idag får man tillmäta fåraveln mycket betydande värde.

Fårhjordar vallar man vid Åkeshov och tillika på Ladugårdsgärde.”

Denna vers var införd i Morgon-Tidningen den 9 oktober 1955 och speglar ”Kungens fårs” massmediala uppmärksamhet.

Kriget stod för dörren när dåvarande stadsträdgårdsmästare Holger Blom 1939 införskaffade de första fåren. Det var en av de många beredskapsåtgärder som vidtogs på alla områden vid krigsutbrottet. Förutom att djuren gav kött och ull skulle de kunna ersätta krigsmobiliserade parkarbetare. En av stadsträdgårdsmästarens medarbetare fick hastigt och lustigt sätta sig in i fårskötsel och införskaffa vallhund och stall samt anställa en herde. 40 tackor, en bagge och 33 lamm bestod hjorden av från början. Fåren blev snabbt ett uppskattat inslag i Hagaparken, där de betade i den pastorala idyllen på pelousen nedanför koppartälten. Djuren kallades i folkmun ”kungens får” vilket de aldrig varit.

Hjorden växte och 1948 hade antalet djur ökat till 200 tackor, 4 baggar och 350 lamm. Redan 1944 hade emellertid fårstallet i Haga övergivits av utrymmesskäl och fåren flyttats till ladugården vid Åkeshovs Gård. Utöver Hagaparken användes Kyrksjölöten och Judarängen som betesmark. Från och med juli 1947 flyttades fårens sommarbete till Ladugårdsgärde som vid den tidpunkten överlätits till staden. Hjorden har sedan dess alternerat mel-

lan Åkeshov där den var uppstallad på vintern och Gärdet där den gick på sommaren.

Stallet i Åkeshov var mycket välbesökt av stockholmarna, framför allt barnen, under påsktid då lammen fötts. Speciella arrangemang fick vidtagas i stallet för att möta den stora tillströmningen av barn utan att djuren stressades.

Varje år den 6 juni, om dagen inte inträffade under en helg, gick den stora fårmarschen av stapeln. Klockan 2400 den 5 juni anträdde den två mil långa förflyttningen till Gärdet. Efter hjorden höll sig lastbilar beredda att plocka upp de lamm som inte orkade gå hela vägen. Klockan fem i nationaldagens gryning hade man nått sitt mål. Marschen, som blev en uppskattad tradition, följdes av många morgonpigga stockholmare och bevakades av massmedia.

Sommarlivet på Gärdet blev så småningom alltför oroligt för fåren som stördes av det ökande antalet evenemang. 1986 flyttades fåren från Gärdet till Järva friområde. Inte heller här fick djuren den lugn och ro de behövde. Lösspringande hundar och illasinnade människor innebar stora påfrestningar för fårhjorden, t.o.m. stöld av får förekom. Som om detta inte var nog, ödelades fårstallet 1987 av en brand. Fåren inrymdes i provisoriska tält som satts upp på den plats intill fårstallet som idag hyser Åkeshovs Arboretum. 1989 slaktades alla djuren efter att ha blivit angripna av en lungsjukdom. En 50-årig verksamhet och tradition gick därmed i graven.

Kontorets synpunkter

Betande djur är i många fall den bästa hävdformen för det öppna landskapet. Verksamheten är förhållandevis billig, i storleksordningen 3000 kronor per ha och år (35 öre kvm) om kostnaden för stängseluppsättning undantages. I denna summa är inte heller inräknad den extra tillsyn som kan bli aktuell. Djuren har, som framhålls i motionerna, också stora pedagogiska och sociala värden. Speciellt får är dessutom de bästa betesdjuren i detta sammanhang eftersom betesytorna blir tillgängliga för allmänheten – människor är inte rädda för får.

Djur som parkvårdare används redan i Stockholm. På Järva friområde, som till stor del hävdas som ett gammalt kulturlandskap av 4 H, betar får och i viss mån hästar den öppna marken. Den öppna marken i Hansta naturreservat betas av hästar. Möjligheterna för fårbeta i det planerade naturreservatet Flaten utreds för närvarande.

Kontoret ser positivt på att fårbetet ökar, framför allt i befintliga och planerade naturreservat men givetvis även på andra lämpliga ytor. En förutsättning är emellertid att tillsynen av djuren kan ordnas på ett betryggande sätt.

Problemet är att hitta en fårägare som är villig att, mot ersättning från stadsdelsförvaltningen, låta sina djur beta i Stockholms grönområden. Kontoret är emellertid berett att, med sakkunskap och kontakter, bistå stadsdelsförvaltningarna och därutöver utreda lämpliga betesarealer.

När det gäller hästar i parkverksamheten är komplexiteten större. Hästar kräver ett helt annat handhavande än får. Hästar i parkskötseln skulle sannolikt inte få den kontinuitet som fårbeta skulle få utan bli en attraktion vid vissa tillfällen eller i speciella uppgifter som t.ex. i slutet på 80-talet då fritidsdistrikt Södermalm hyrde in den mycket uppskattade hästen Njord med skötare under en tid. Det är stadsdelsnämnderna som bäst kan bedöma hur hästar skulle kunna inordnas i verksamheter med barn och ungdom och hur en eventuell samverkan med bostadsbolagen skulle kunna se ut. Hästbeta skulle kunna tänkas i perifera områden som inte utnyttjas av människor. När det gäller vården av naturreservaten är hästen en oöverträffad timmerkörare i känsliga områden. Nämnas kan att Sollentuna kommun använder häst för timmerkörning i naturreservaten.

Kontoret tillstyrker motionen som handlar om fårbeta men ser hästar i parkverksamheten som möjligt endast vid vissa speciella tillfällen inte minst med tanke på allergiproblemen.

SLUT